

Slezák-Bartos Zsuzsanna

A TELEPÜLÉS ÉS TELEPÜLÉSFILÓZÓFIA ÉRTELMEZÉSÉNEK EGYÉNI MEGKÖZELÍTÉSEI, HAGYOMÁNYOS ÉS ÚJSZERŰ GONDOLATVILÁGA

Bevezetés

A település a társadalomtudományok fogalmi körében, meghatározott területen található emberi lakossággal rendelkező települési egységet jelent, amely gazdasági, társadalmi és kulturális tevékenységek színterévé válik. A település kialakulása és fejlődése során különböző tényezők, mint például valamely települések iránti lojalitás, az erőforrások hozzáférhetősége, a gazdasági tevékenységek és a társadalmi intézmények szerepe közrejátszanak. A település egy területi egység, amely magában foglal épületeket, infrastruktúrát és földterületet, ahol emberek laknak, munkát végeznek és közösséget alkotnak. Jellemzően rendelkeznek tehát olyan infrastruktúrával, mint például épületek, közlekedési rendszerek, víz- és energiaellátás, valamint közösségi és kulturális létesítmények (Berényi, 2003).

A települések különböző méretűek lehetnek, és különböző szervezeti struktúrával rendelkezhetnek, az emberi élet és társadalmi kapcsolatok központi helyszínei, ahol a lakosság számos tevékenységet végez, közösségeket alkotnak és identitásukat formálják.

A kisebb közösségekben az erkölcsi és vallási kontroll erősebben működik, mint az urbanizált nagyvárosokban vagy a globális tereken, internetes platformokon. Ugyanakkor egy város életében kihívást jelent a virtuális világ felgyorsulása, ezáltal a gondolkodásmód átalakulása; ez természetesen újabb elméletek, filozófiai és etikai megközelítések megjelenésével jár együtt (Sós & Szécsi, 2016). „Az emberek városa” mint képzeletbeli virtuális arcai, az arcok nem a pusztán képzelődés termékei, hanem a város, a civilizáció és az ember nembeliségének „láthatatlan”, de nagyon is valóságos metszetei, a távollévő álomképei, amik a valóság mélyebb dimenzióit tárják fel, miként a versek, egy dal, egy mozdulat vagy illat, és amik néha pontosabb képet adnak a jelenségről (Calvino, 2012).

Az ember közösségről alkotott fogalmát erőteljesen meghatározzák a közvetített kommunikációhoz köthető közösségi élményei. A modernitás korának embere ezért az elvont társadalmi kapcsolatokról megkülönböztetett közösségiség meghatározásakor még erőteljesen épített a lokalitásra, a helyhez kötöttségre és a primér kommunikációs csoportokhoz való kötődés elvére. A közösségiségről alkotott képzet erőteljesen kötődik a lokális csoportokhoz való tartozás élményéhez, mely a családi, illetve más kisebb társadalmi csoporton belüli közvetlen kommunikációs viszonyok jelentőségére utalnak (Szécsi, 2014).

Települések fogalmi körének hagyományos és újszerű megközelítései

A települések fogalmi körét hagyományosan a funkcionalitás nyomán értékelhetjük, élnek és dolgoznak-e emberek a területén, vagy elsődlegesen például az ipari tevékenység folytatása a cél. A lakóövezetek funkciója ellátni a rezidensek lakhatási

igényeit, biztosítani a mindenki számára könnyen elérhető minőségi közszolgáltatásokat, így például boltok, iskolák, egészségügyi intézmények elérését, szolgáltatások igénybevételét. A településközpontot lakóövezetek és ipari területek veszik körül, mely terület általában minél kisebb az adott településen annál relevánsabb szerepet tölt be a lakosok helyi életében, hiszen itt koncentrálnak a kereskedelmi és szolgáltatási tevékenységek, a boltok, bankok, posták, piacok és a kulturális intézmények. A történelmi településközpont helyszínén a kialakulásakor létrehozott épületek találhatóak, melyek általában turisztikai célpontok és kulturális örökségek. A településfejlesztés céljainak középpontjában prioritás a települések gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóságának javítása, és a települések lehetőségeinek maximalizálása a jobb életminőség biztosítása érdekében.

Az elmúlt évtizedekben az urbanizáció, az életmód és a technológiai fejlődés hatására sok új fogalmat vezettek be a településekkel kapcsolatban. Megjelentek az okos városok a modern technológiai fejlesztésekkel, melyek alkalmazásával hatékony és fenntartható városi életet biztosítanak az ottélőknek. Az okos városok célja az energiahatékonyság, az intelligens közlekedés, az okos megoldások, a digitális infrastruktúra és az életminőség javítása. A zöld városok fogalmi körében elsősorban a környezetvédelemre és fenntarthatóságra összpontosítanak. Alapvető célja a településen élőknek és a vezetőknek a környezeti hatások minimalizálása, a zöld területek, a fenntartható energiaforrások és a környezetbarát közlekedés előmozdítása. A közösségi város fogalmának értelmezése külső kontextusban tehető meg, így például egy város (közösségi) önkormányzás jelentésében az önkormányzás joga, a legáltalánosabb feladat- és hatáskör és megilleti a település élőket, azok közösségét, így a településen a képviselőtestület, bizottságok, polgármester, részönkormányzatok, kisebbségi önkormányzatok általános hatáskörei rögzítettek (Csefkó, 2008). Közösségi sportvárosokban a cél a rendszeres testmozgás szükségességének hangsúlyozása. Információkkal segítik az ottélőket elérhető, ingyenes közösségi sportlehetőségeket illetve helyi közösségi sporteseményeket, kedvezményeket nyújtanak, közvetítenek. A közösségi települések a helyi közösségekre és az emberi kapcsolatokra összpontosítanak, alapvető céljuk az életminőség javítása, a helyi gazdaság fejlesztése és a helyi kultúra és örökség megőrzése (Calvino, 2012).

Települések kialakulásának okai

Az urbanizáció jelentésében maga a szó a latin „urbs” város jelentésből indulunk ki és kettős meghatározással, városodásként és városiasodásként értelmezhetjük. Magyarországon a települések kialakulásnak kezdeti lépéseit a királyi várak valamint a püspöki székhelyek adták (pl. Esztergom, Győr, Székesfehérvár, Veszprém, Vác, Kalocsa). Egyéb települések létrejötte és megerősödése vált lehetővé a kereskedelmi útvonalak mentén, ahol vásárvárosok jöttek létre, alapították azokat a sík- és hegyvidékek találkozási vonalán (pl. Sátoraljaújhely, Miskolc, Eger, Gyöngyös) További életközösségek, települések szerveződtek folyami átkelőhelyeknél (pl. Komárom, Pest, Szeged), továbbá a nemzetközi kereskedelem szintén hatással volt egyes városok fejlődésére (pl. Sopron, Szombathely, Kőszeg). A közlekedés további fejlesztése, a vasúthálózat kiépítése előmozdította néhány település térnyerését (pl. Szolnok, Békéscsaba, Dombóvár, Hatvan), illetve a természeti erőforrások kedvező rendelkezésre állása és az ipari

fejlődés okán (pl. Tatabánya, Salgótarján, Ózd) „új ipari” városok kialakítására került sor (pl. Dunaújváros, Kazincbarcika, Tiszaújváros) (Dobos, 2002).

Jellegzetes magyar várostípust a mezővárosok jelentették, melyek nagy lélekszámú települések, általában alföldi városokból alakultak ki. A lakosság növekvő paraszti-polgári réteggel jellemezhető, a települések központja városias, míg utcáik többsége falusias jellegű volt (pl. Mezőtúr, Karcag, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Kiskunhalas) (Dobos, 2002).

„1886-tól az 1886. évi XXI. és XXII. tc. szabályozása alapján kétféle jogállású várost különböztettek meg, a törvényhatósági joggal felruházott várost, valamint a megyei várost.

1945 után a tervgazdálkodás bevezetésének részeként, az állami és az önkormányzati igazgatás egyesítésével a tanácsrendszert erősen központosított, hierarchikus intézményként szervezték meg, ami a városok tényleges önállóságának elvesztésével járt. Az 1953-ban történt politikai irányvonalbeli változás vezetett a második tanács törvény (1954. évi X. törvény) megalkotásához, amely a városok jogállását és irányítási kapcsolatait alapvetően megváltoztatta. Megszüntették a városok járási irányítását, és a korábban is speciálisan szabályozott főváros és négy megyei jogú város kivételével – járási jogkörrel – a megyei tanácsoknak rendelték alá.” (Dobos, 2002)

Az 1960-as évektől szoros kapcsolatokat alakítanak ki a városok és a vonzáskörzetükbe tartozó községek között, melynek következménye volt a városkörnyéki igazgatás. Ennek okán a vidéki települések először 1969-ben kerültek városi irányítás alá (Wiener, 1982) 1971. évi I. törvényben értelmezték először a városkörnyéki község fogalmát, hivatalosan azonban 1984. január 1-jétől vezették be a városkörnyékiiséget, mely a járási hivatalokat az segítette az igazgatási tevékenységben (Kara, 1996). A rendszerváltozás időszakában az újabb lényegi változást a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény, az Ötv. jelentette, mely lehetővé tette a lakosságszámtól és területi nagyságtól független települési önkormányzati státuszt elnyerését minden önálló léttel bíró településnek.

Települések vonzerőinek filozófiai szempontú jellemzése

A vonzerők mennyisége és minősége alapjaiban meghatározza egy-egy turisztikai termék fejlesztési lehetőségeit. A turisztikai vonzerők jelentős része potenciálisan veszélyeztetett természeti vagy kulturális értéknek minősül. Számos területen általános jelenség a desztinációk túlterheltsége a turisztikai kereslet térbeli és időbeni koncentrációja miatt, ami sokszor eléri vagy meghaladja a fenntarthatóság határát (Dávid et al., 2007).

A vonzerő-leltár elkészítése a kínálat kialakításának az alapja, alapvetően két csoportba sorolhatjuk őket: természeti és nem természeti, azaz ember alkotta vonzerők. *„A felelősségteljes turizmus minimalizálja az idegenforgalomnak a természeti, társadalmi és kulturális környezetre gyakorolt negatív hatását.”* (Goodwin, 2007).

A cél elérésének tükrében nagyobb gazdasági bevételt generál a helyi lakosság számára, és munkakörülményeik javításával segíti jólétük fokozását. A felelősségteljes turizmus pozitívan járul hozzá a természeti és a kulturális örökség, valamint a környezet sokszínűségének megőrzéséhez. A közvetlenebb kommunikáció által egyedi, különleges élményeket ad, így a turisták számára jobban érthetővé válik a turizmus okozta kulturális és környezetvédelmi problémák fontossága, valamint hozzájárul a turisták és a vendéglátók egymással szembeni tiszteletének kialakulásához (Gonda, 2016). Egy adott település vonzereje az egyén számára egyedi lehet, hiszen mindenki más érdeklődési körrel, preferenciákkal és célkitűzésekkel rendelkezik. A települések vonzerejét sok tényező befolyásolja, így például a földrajzi elhelyezkedés, kulturális és történelmi örökség, természeti környezet, infrastruktúra, közösség jellege és barátságossága. Egy város akkor lehet sikeres, ha ezeket a vonzerőket összehangolják és megteremtik azokat a lehetőségeket, amely által az egyént – lakosokat, üzletembereket, turistákat – adott területre csábítják és hozzájárulnak a gazdasági és társadalmi fejlődésükhöz.

Releváns tényező a földrajzi elhelyezkedés, hiszen egy jól megközelíthető település, könnyű hozzáférést biztosítva több látogatót vonzhat. Például egy város, amely közel található repülőtérhez vagy fő közlekedési útvonalakhoz, könnyebben elérhetővé válik a turisták számára. A kulturális és történelmi örökség mint vonzerő kapcsán a gazdag történelmi és kulturális intézményekkel ellátottságot lehet megemlíteni, mely érdekes és izgalmas élményt nyújthat a látogatóknak. Történelmi látnivalók, régi épületek, műemlékek, múzeumok és kulturális események mutatják be a település történelmét és identitását. Lehetővé teszik a turisták számára, hogy megismerjék a település kulturális örökségét, ezáltal gazdagítják az emberek élményeit, hozzájárulnak a település hírnevének növeléséhez, és a helyiek számára is értékes erőforrást jelentenek. A természeti környezet fontos helyet foglal el egy település vonzerőleltárában, az egyedi szépségű tájak, nemzeti parkok, tengerparti helyszínek vagy hegyvidékek lenyűgöző lehetőségeket nyújtanak a látogatóknak. Ezen természeti szépségek felfedezése, a friss levegőn való kirándulás vagy a különleges élővilág megismerése vonzó lehet az emberek számára. Az infrastruktúra, beleértve a szálláslehetőségeket, éttermeket és szórakozási lehetőségeket, szintén jelentős szerepet játszanak a települések megítélésében. A helyi lakosok és a turisták szeretnek olyan helyeken időzni, ahol kényelmesen megszállhatnak, jó minőségű ételt fogyaszthatnak és szórakozási lehetőségeket találnak. A helyi kulturális események, fesztiválok és közösségi rendezvények lehetőséget nyújtanak, hogy közelebb kerüljenek egymáshoz és közös élményeket gyűjtsenek. Ha a helyi közösség jellege és vendégszeretete által kellemes és barátságos légkört találnak az turisták és az odalátogatók, akkor valószínűbb, hogy visszatérnek vagy hosszabb időre ott maradnak adott területen. A település gazdasági stabilitása, munkalehetőségek, valamint az oktatási és egészségügyi intézmények minősége is befolyásolhatja a vonzerőt. A minőségi szolgáltatást kínáló iskolák, egyetemek és kutatóintézetek vonzzák a tehetséges diákokat és kutatókat a településre. Az egészségügyi intézmények, kórházak és klinikák garantálják a lakosság egészségügyi ellátásának biztonságát, a szolgáltatások minősége hozzájárul az adott település vonzerejének megítéléséhez.

Gondolatok a városi és falusi élet értelméről és jelentőségéről

A közösség és az emberi kapcsolatok, a választási lehetőség és szabadság, az érzelmi tapasztalatok, valamint a természethez való kapcsolat mind hozzájárulnak az egyének boldogságához, fejlődéséhez és értelmes életéhez. A települések vonzerői nemcsak külső tényezők, hanem belső értékek és tapasztalatok, amelyek segítenek az egyén saját élete értelmének és céljának megtalálásában (1. ábra).

A városok és falvak a társadalmi kötelek központi helyszínei, ahol az emberek találkozhatnak, kommunikálhatnak és egymásra hatást gyakorolhatnak. A közös értékek, hagyományok és kultúrák megosztása a közösségi élet alapja, az emberek együttműködhetnek, támogathatják egymást és közösségben élhetnek. Az emberi kapcsolatok és a közösségi élet fontos szerepet játszanak az egyének boldogságában és értékteremtésében. A települések különböző lehetőségeket és szolgáltatásokat kínálnak az embereknek, szabadon választhatnak, hogy hol éljenek, milyen munkát vállaljanak, milyen kulturális és szórakozási lehetőségeket használjanak. A választás és a szabadság lehetőséget ad az egyéneknek arra, hogy alakítsák saját életüket, és kifejezhessék az egyedi igényeiket és vágyaikat. A városi környezetben a sokszínűség és az eltérő életstílusok jelenléte inspiráló és izgalmas lehetőségeket kínál. A városok és falvak sokszínűsége és vibráló energiája olyan élményeket kínál, amelyek az ottélők érzelmi és szellemi fejlődéséhez járulhatnak hozzá. Az épített környezet, az utcák, a parkok és a közösségi terek stimulálják az érzékeket és hozzájárulnak a szépség és harmónia élményéhez. A kulturális események, a művészeti előadások és a helyi gasztronómia szintén gazdag, egyedi tapasztalatokat kínálnak, mely élmények fontosak az emberi boldogság és elégedett étellel való kapcsolódás szempontjából. A természeti környezet, a parkok, a zöld területek és a természeti vonzerők kapcsolata az emberrel elengedhetetlenül fontos az emberi létezés szempontjából. A természethez való kapcsolat lehetővé teszi az egyén számára a harmóniára és az egységre való törekvést, és emlékeztet bennünket arra, hogy részei vagyunk egy nagyobb ökoszisztémának.

1. ábra: A pozitív „otthon érzés” összetevői

Forrás: saját összeállítás

A gyönyörű tájak, hegyek, tavak, folyók és tengerpartok vonzzák a látogatókat és biztosítják a helyiek számára a kellemes környezetet. A zöld területek, parkok és kertek lehetővé teszik a kikapcsolódást és a rekreációt. A természeti szépség tehát nemcsak esztétikai értékkel bír, hanem ökológiai és fenntarthatósági előnyökkel is jár. A tiszta levegő és a természetes környezet hozzájárul a helyi lakosok egészségéhez és jóllétéhez.

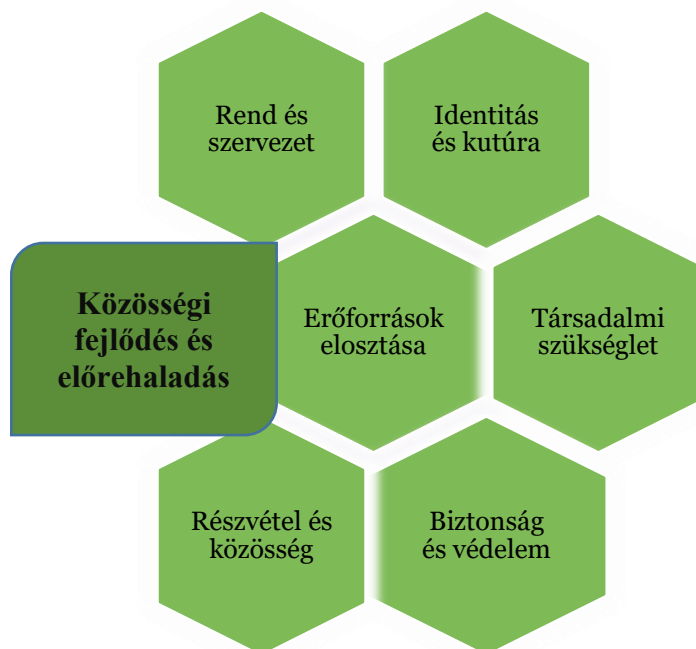
Az otthon, a közösség, a természettel való kapcsolat, a kulturális gazdagság, az életminőség és a boldogság alapvető tényezők, amelyek lehetővé teszik az egyén számára, hogy teljesebb és értelmesebb életet éljen. Az otthon nem csupán egy hely, hanem az identitásunk és az önazonosságunk alapja. Ez a hely, ahol megtapasztaljuk a biztonságot, a hovatartozást és a stabilitást. A települések olyan otthont teremtenek, ahol az emberek kapcsolatokat építenek, életüket élvezik, és ahol a közösségi élményekkel gazdagodnak. Ezt az „otthon érzés” erősíti a települések vonzerejét és jelentőségét az egyén tudatában, megítélésében.

Települések alapelvei, működésének filozófiai és társadalmi szempontjai

A városi tér szerkezete és az emberi létmód vonatkozásában betöltött szerepe a posztmodern társadalmi folyamatok hatására lényegi változásokon megy keresztül. A térszerkezet fizikai átfurmálódásával párhuzamosan a város társadalmi aspektusai is átalakulnak. A városi létmód egésze a posztindusztriális társadalom elveihez igazodik: a hagyományos kereteket és az ezek mibenlétére irányuló kérdésfeltevéseket az

újszerű társadalmi körülmények által kijelölt szabályok, illetve értelmezési lehetőségek váltják fel (Tóth, 2018).

Egy település azáltal válik településsé, hogy egy adott helyre és környezetre költöznek vagy telepednek le emberek. A település kifejezés mögött számos filozófiai és társadalmi szempont állhat, amelyeket érdemes megvizsgálni. (2. ábra)

2. ábra: A település értelmezésének filozófiai és társadalmi szempontjai

Forrás: saját összeállítás

Társadalmi szükséglet a közösségi lét, – az emberek alapvetően társasági lények, és az együttélésre való igényük miatt alakulnak ki települések. Olyan közösségek jönnek létre, ahol az emberek együtt élnek, munkálkodnak, és kölcsönhatásba lépnek egymással. A településeknek az egyik fő funkciója a biztonság és a védelem nyújtása, mely okán az emberek hajlamosak csoportokba tömörülni, ezáltal képesek jobban megvédeni magukat az esetleges veszélyektől. Lehetővé válik az egyén számára, hogy részei legyenek egy közösségnek, ahol megoszthatják gondolataikat, érzéseiket, tapasztalataikat és egymásra támaszkodhatnak. A települések kialakítása és fenntartása egyfajta rendet és szervezettséget igényel. A működtetett intézmények és szabályok hozzájárulnak ahhoz, hogy a településen élők harmonikusan és hatékonyan együtt tudjanak működni. Az önkormányzatok fontos szerepet játszanak az erőforrások elosztásában és a gazdasági tevékenységek megvalósításában. Az emberek azért költöznek különböző területekre, hogy hozzáférjenek az általuk szükségesnek tartott erőforrásokhoz. A települések hozzájárulnak az egyének és a közösségek identitásának és kulturális örökségének kialakításához; sajátosságai, történelme és kultúrája határozza meg az ottélők életmódját és értékrendjét. Végül soron a közösségi fejlődés és előrehaladás teszi lehetővé települések számára azt a lehetőséget, hogy az

ott élő és dolgozó emberek közötti együttműködés, tudásmegosztás és innováció révén miképpen képesek tovább fejlődni és prosperálni.

Településfilozófia egyéni megközelítései, megállapításai

A települések filozófiai alapelvei összefonódnak a társadalomfilozófiával és az etikával. A legfontosabb alapelvek átfogó képet adnak arról, milyen értékek és elvek irányítják a településekkel kapcsolatos gondolkodást. Fontos megérteni, hogy különböző társadalmi és kulturális kontextusokban eltérő az értelmezés, a konkrét települések közösségei eltérő értékekre és prioritásokra építhetnek. (3. ábra).

3. ábra: Legfontosabb alapelvek a településekkel kapcsolatos filozófiai gondolkodásban

Forrás: saját összeállítás

A településfilozófiában hangsúlyos szerepet kap a közösségi részvétel alapelve, vagyis minden a településen élőknek joga és felelőssége van részt venni a közösség életében és döntéseiben. Az aktív részvétel elősegíti a közösségi összetartást és a kölcsönös támogatást. Kiemelt szempont az igazságosság és az egyenlőség elvének érvényesítése a településen. Minden lakosnak egyenlő hozzáférést kell biztosítani az erőforrásokhoz, a lehetőségekhez és a közszolgáltatásokhoz. Az igazságosság és az egyenlőség elvének biztosítása elősegíti a társadalmi stabilitást és az egyenlő esélyeket teremt mindenki számára. A településeknek felelősséget kell vállalniuk a környezetükért, és olyan gazdasági és társadalmi gyakorlatokat kell kialakítaniuk, amelyek fenntarthatók hosszú távon. A környezeti erőforrások megóvása és a környezeti károk minimalizálása kulcsfontosságú az életminőség biztosításához és jövőbeli generációk jólétéhez. Továbbá olyan környezetet kell teremteni, ahol a különböző kultúrák, vallások és más életmódot folytató csoportok békésen és kölcsönösen tiszteletben tudnak élni. Az elfogadás és a sokszínűség támogatása gazdagabb és harmonikusabb közösségi életet eredményez. A boldogság és az életminőség elősegítése a települések legfontosabb céljai közé tartoznak, mely azt is jelenti, hogy lehetőséget kell biztosítani az ottélőknek kibontakoztatni tehetségüket, megvalósítani vágyaikat és érvényesülni a közösségben.

A tudományfilozófia irányzatainak egyéni elemzése települések tekintetében

Szociálkonstruktivizmus (Konstruktivizmus)

A konstruktivista vagy szociálkonstruktivista irányzat a tudományt specifikus társadalmi jelenségként fogja fel és próbálja leírni. A tudományos és technikai tudást, a tudományos tevékenységet, a tudomány és technika intézményrendszerét a társadalmi rendszer egyéb elemeivel kölcsönhatásban lévőnek képzei el. (Ropolyi, 2000a) A szociálkonstruktivista megközelítés szerint a települések, mint társadalmi intézmények, társadalmi konstrukciók mentén értelmezhetők. A települések nem csupán földrajzi helyek, hanem az ottélők által kialakított és fenntartott szerveződések, amelyeknek jelentőséget és értelmet adunk a közös társadalmi gyakorlatok és jelképek révén. Ebben az értelemben a települések letelepedési pontok, amelyek lehetővé teszik a társadalmi interakciókat és az emberi tevékenységek koordinálását. A szociálkonstruktivizmus a társadalmi valóság megértését és jelentését vizsgálja, valamint rögzíti a társadalmi kölcsönhatások és a kulturális kontextus szerepét az emberek értelmezésében és értékrendjében, hangsúlyozza, hogy a települések nem objektív entitások, hanem társadalmi konstrukciók. A települések meghatározása a nyelvi és szimbolikus reprezentációkon keresztül történik, melyen keresztül értelmezhetővé válik a helyi lakosok és más érintett felek számára a társadalmi hierarchiák és a hatalmi viszonyok működése. A településeken élők identitásának formálására, a közösségi szocializáció, az ottani életmód, a közösségi háló és az intézmények mind befolyásolják az emberek értékeit, normáit és életmódját, és hozzájárulnak a település kulturális kifejezéseinek, vallási hagyományainak, nyelvi sokszínűségének és társadalmi normáinak alakításához. A helyi intézmények, a gazdasági szereplők és más társadalmi erőforrások eloszlása, a szociális egyenlőtlenségek hatással vannak a helyi lakosok lehetőségeire és társadalmi státuszára. A hatalmi viszonyok meghatározzák az egyén hozzáférését a döntéshozatali folyamatokhoz és a település erőforrásaihoz. A társadalmi kötődések releváns szerepet játszanak az emberek életminőségében és jólétében. A közösségi kapcsolatok által lehetővé válik az egyén számára egy olyan támogató és segítő hálózat kiépítése, – a baráti és családi kapcsolatok, közösségi csoportokban való részvétel, – mely lehetőséget ad az érzelmi támogatásra, az információk megosztására és az esetleges nehézségek közös megoldására.

Fenomenológia

A fenomenológiai gondolkodásmód az ember és az emberi létmód értelmezésének sokféle változatával foglalkozik. Ezen világfelfogás szerint a tudományos tevékenységet a mindennapi élet közegében, annak összetevőitől lényegében elválaszthatatlanként, alapvetően a mindennapi életben gyökerező szokások és tradíciók által formálnak tekintik; konkrét, történeti és véges horizontok látókörében tanulmányozza (Ropolyi, 2000b). A fenomenológiai megközelítés az egyéni tapasztalatot és élményt hangsúlyozza, vagyis azt, hogy az egyén hogyan éli meg az adott településen az életét, identitását és az ottani környezetet. A település adottságai, a vonzerők által szerzett élmények befolyásolják gondolkodásunkat, érzelmeinket és életmódunkat. Például egy kisvárosi közösség tagjai esetében a település környezete, társas kapcsolatok és kulturális jelenségek által formált jelentéseken és élményeken keresztül alakítható a

gondolkodásmód és az identitás. Különleges jelentést tulajdonítanak a kisvárosban található tárgyaknak és helyeknek, így a helyi emlékművekre, épületekre vagy más helyszínekre fókuszálnak, amelyek fontosak a lakosság történelmi, hagyományőrző tudatosságában és a település identitásában.

Politikai filozófia

„A politikai filozófiának, akárcsak általában a filozófiának, már ókori kezdetektől fogva meggyőződése, hogy a hiedelem és a tudás között alapvető különbség van, s e különbség nyugtalanító tudata teremti és élteti máig is a politikai filozófiát.” (Strauss, 1959). Mindenfajta politikai tudást vélemények öveznek, melyek össze is fonódnak: hitekkel, előítéletekkel, találgatásokkal és más fogalmakkal. Mindenkinek van némi tudása a rendőrségről, az adókról, a parlamentben folyó tevékenységről, de ez a tudás rendszerint ingatag, bizonytalan. A politikai filozófia viszont következetes és fáradhatatlan erőfeszítés arra, hogy a politikai kérdésekre vonatkozó ingatag vélekedéseket vagy hiteket szilárd tudással váltsa fel (Demeter, 2017). A politikai filozófiai megközelítés tehát azt vizsgálja, hogyan szerveződik és működik a társadalom politikai és jogi intézményrendszere a településeken. A települések politikai egységei, ahol döntéshozatal történik, és ahol az emberek részt vesznek a közösségi életben, politikai szerepük és szerveződésük filozófiai kérdéseket vet fel a hatalom elosztásáról, a részvételről és a társadalmi igazságosságról. Jobban megérthetjük adott település megfigyelése révén, hogy hogyan működik a településpolitika, azáltal, hogy milyen politikai elméletek és eszmék érvényesülnek, milyen hatalmi viszonyok és politikai intézmények határozzák meg a döntéshozatali folyamatokat. Továbbá képet kaphatunk a városi önkormányzat, a bizottságok és a közösségi fórumok működéséről és nyitottságáról a helyi lakosok részvételi lehetősége kapcsán. Ezen képviselési lehetőségek nyomán a település helyi kérdései és kihívások segethetik a lakosság politikai preferenciáit és prioritásait.

Ökológiai filozófia

A környezeti problémákkal való napi szintű szembesülés, és ebből adódóan a környezettudatosság erősödése általános globális trend. Az emberek a mindennapi életüket igyekeznek úgy szervezni, hogy magatartásuk és döntéseik minél kisebb környezeti hatással járjanak (szelektív hulladékgyűjtés, környezetbarát termékek vásárlásának preferálása, felesleges fogyasztás visszafogása, egyszer használatos, eldobható termékek használatának mellőzése, energiatakarékos megoldások és megújuló energiaforrások alkalmazása a háztartásban, környezet- és természetvédő szervezetek támogatása) (Raffay, 2019). Az ökológiai gondolkodás abból indul ki, hogy a természet és az ember világa nem választható szét, hanem ugyanazon alapelvek szerint, egymással kölcsönös összefüggésben működnek, végső soron egyetlen valóság két, a modernitásban mesterségesen "világokká" elkülönített aspektusát alkotják pusztán. Ennek okán azzal a kihívással kell szembenéznünk, hogy a jövő filozófiai és tudományos nézetei, a mindennapi tevékenységeink mind a természetnek, mind az embernek igazságot szolgáltatassanak (Karsai, 2003). Az ökológiai filozófiai megközelítés a településeket az ember és a környezet kapcsolatának szempontjából vizsgálja. A települések nem csak emberi közösségeket jelentenek, hanem részei a természeti környezetnek, figyelembe kell venni a természeti környezet és az emberi tevékenység összefüggéseit. Hangsúlyozza a természeti környezet értékét és fontosságát, valamint azt a lehetőséget, gondolkodásmódot, hogy a településen élők

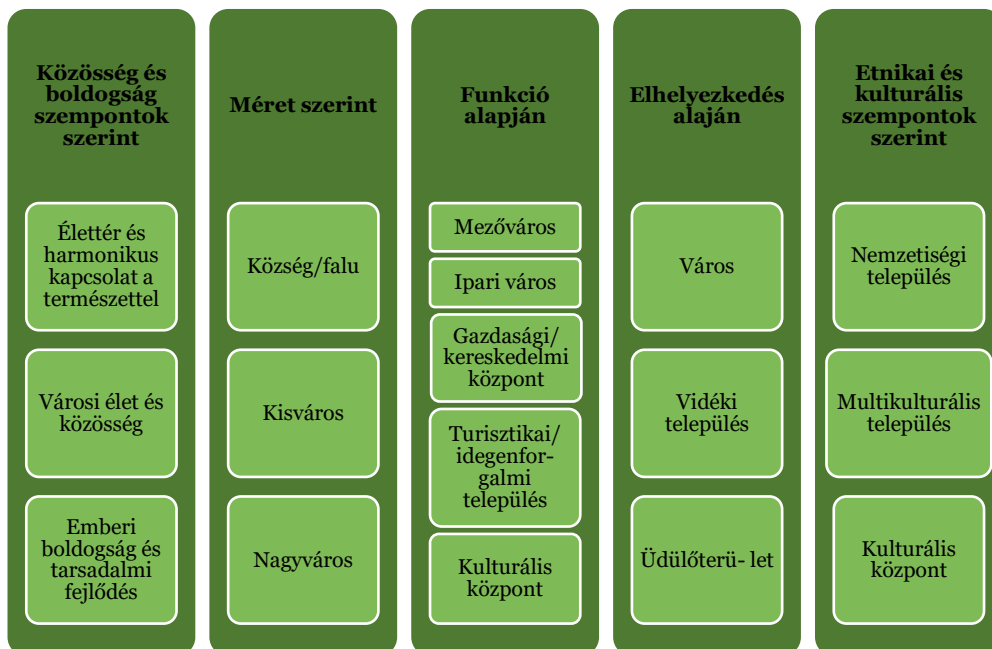
hogyan válhatnak tudatossá és érzékenyebbé a környezeti hatásokra, és hogyan tudják csökkenteni a környezeti terhelést.

Települések hagyományos és újszerű csoportosítása filozófiai vetületben

Hagyományos megközelítések

Közösség és boldogság szempontok szerinti értelmezések

A települések elemzését és csoportosítását nem csak a fizikai vagy demográfiai jellemzők alapján végezhetjük, hanem a filozófiai és eszmei alapokra is támaszkodunk, ezáltal a társadalom, az emberi élet és az emberi kapcsolatok szempontjából is megértjük létjogosultságukat. Ezen megközelítés segít abban, hogy átfogóbb képet kapjunk a települések jellegéről és szerepéről, valamint a benne élő emberek életéről. A városi élet és közösség a „városinak lenni élmény” filozófiai vonatkozásait vizsgáljuk, mely megközelítés azt hangsúlyozza, hogy a város nem csak egy fizikai tér, hanem egy emberi közösség, ahol az ottélók kapcsolatba lépnek egymással és kulturális, társadalmi életet élnek. A természeti környezet közötti harmonikus kapcsolat filozófiai aspektusait vizsgálva az állapítható meg, hogyan lehet fenntartható és környezetbarát módon kialakítani és fejleszteni a településeket, így útmutatóul szolgálhat a települések tervezésnél és működtetésénél. További célként említhetők a környezeti hatások minimalizálása valamint a természet és az emberek közötti kapcsolatok megerősítésének gondolatai, kapcsolódó konkrét feladatainak teljesítése. Az emberi boldogság és a társadalmi fejlődés közötti kapcsolatot figyelve a településeken folyó munka és élet tervezése, szervezése kerül a középpontba, mely nyomán releváns célkitűzés az emberek boldogságának és a társadalmi jólét elősegítése. Ez jelentheti az emberi jogok tiszteletben tartását, az esélyegyenlőséget, az oktatáshoz és egészségügyhöz való hozzáférést, valamint az emberi kapcsolatok és a közösségi élet erősítését (4. ábra).

4. ábra: Települések csoportosítása hagyományos megközelítésben

Forrás: saját összeállítás

Méret szerinti megközelítések

A települések méret szerinti csoportosítása által a lakott területek változatosságát és az ott élő emberek életét tudjuk megfigyelni, tipizálni. Kisvárosok és falvak hozzák létre a vidéki közösségeket és őrzik meg a hagyományokat, míg a közepes méretű települések gazdasági központokként szolgálnak. A nagyvárosok impulzív központként nyújtanak életteret, amelyek sokféle lehetőséget, szolgáltatást nyújtanak az ottélőknek. Egy település mérete számos tényezőtől függ, például a lakosságszám, a terület nagysága és a városi infrastruktúra fejlettsége. A kisvárosok és falvak, általában kisebb lakossággal és kevésbé fejlett infrastruktúrával rendelkeznek, mint a nagyobb települések. A vidéki területeken található települések gazdasága főként mezőgazdaságra vagy a helyi kisiparra épül, gyakran megőrzik hagyományos kulturális és építészeti jellegzetességeiket, amelyek fontos szerepet játszanak a vidéki közösségek életében. A közepes méretű városok már nagyobb lélekszámmal és fejlettebb infrastruktúrával rendelkeznek, többnyire gazdasági központokként szolgálnak a környező vidéki területek számára. Például ide tartoznak a vármegyeszékhelyek vagy a fontosabb ipari és kereskedelmi központok. Szélesebb, sokszínűbb kulturális és szolgáltatási lehetőségeket kínálnak, mint a falvak, és vonzóbbak lehetnek a városi és vidéki élet között választani kívánó fiatalok számára. A nagyvárosok a legnagyobb lélekszámmal és a legfejlettebb infrastruktúrával rendelkeznek, hiszen gazdasági, politikai és kulturális központok is egyben, valamint széleskörű lehetőségeket kínálnak az oktatás, munkavégzés, szórakozási és egyéb szolgáltatások tekintetében.

Funkció szerinti megállapítások

A települések funkció alapján történő csoportosítása egy másik fontos aspektus, a gazdasági diverzifikáció, a munkahelyteremtés és a gazdasági növekedés szempontjából. A rendszerezés lehetővé teszi számunkra, hogy megértsük, milyen szerepet töltenek be a települések gazdaságban, a kultúrában vagy az infrastruktúrában. A mezővárosokban a mezőgazdasági tevékenységekre összpontosítanak, általában kisebb lélekszámúak és az agrárszektorra épülnek. A gazdálkodás, a földművelés és az állattenyésztés a fő foglalkoztatási ágak, illetve gyakran szolgálnak ellátási központként a környező vidéki területeknek, valamint hozzájárulnak a regionális élelmiszerellátáshoz. Az ipari városok a gyártás és más ipari tevékenységek központjai, melyek jelentős ipari parkokkal, üzemekkel rendelkeznek. Például olyan iparágak dominálnak, mint az autógyártás, az elektronikai- vagy a nehézipar. Ezen települések magas foglalkoztatottságot és versenyképes jövedelmet biztosítanak az alkalmazottaknak, így vonzzák a szaktudással rendelkező munkaerőt, valamint további ipari beruházásokat generálnak. Az ipari városok gyakran a gazdasági fejlődésüknek köszönhetően növekvő városi közösségekké válnak. A gazdasági központként funkcionáló települések jelentős ipari, kereskedelmi vagy pénzügyi központok lehetnek, többnyire nagyvárosokban találhatóak, és a gazdasági fejlődés motorjai. Példaként említhetők a nagyvállalatok székhelyei, a pénzügyi intézmények, a kereskedelmi központok és a logisztikai központok. Ezek a települések ugyancsak vonzzák a további üzleti tevékenységek megjelenését valamint a munkaerő áramlását, így hozzájárulva a gazdasági növekedéshez. A kulturális központként funkcionáló települések a művészet, a kultúra és az oktatás fontos helyszínei, ahol a település vonzerők körében hangsúlyosan jelennek meg múzeumok, galériák, színházak, egyetemek vagy más kulturális intézmények. Kulturális központok többnyire nagyvárosok, de valamilyen különleges művészeti, oktatási vagy turisztikai kínálati elem okán kisvárosok is értelmezhetők kulturális központként, melyek vonzzák a művészeket, a diákokat és a kultúra iránt érdeklődőket, és hozzájárulnak a kulturális sokszínűséghez. A turisztikai központok elsődleges célcsoportja a turisták, a természeti szépségeik, történelmi helyeik vagy más látnivalóik miatt. Fontos szempont a megfelelő infrastruktúra kialakítása, működtetése, megfelelő minőségű szolgáltatások biztosítása, így szálláshelyek, éttermek, szórakozási lehetőségek és turisztikai szolgáltatások rendelkezésre bocsátása.

Elhelyezkedés alapján jellemző megállapítások

A környezeti tényezők befolyásolják egy település kialakulását és fejlődését, mely nyomán a különböző településtípusok különböző földrajzi környezetben jönnek létre. A városok sűrűbben lakott területeken találhatóak, gazdasági, politikai és kulturális központokként szolgálnak, míg a vidéki települések sok esetben a természeti tényezőkre és az agrárszektorra támaszkodnak. Tengerparti és más vízparti üdülőhelyek releváns turisztikai vonzerővel rendelkeznek, még ha sok esetben ez csak szezonálisan jellemző. A városok gyakran folyók, tengerpartok vagy más természeti erőforrások közelében helyezkednek el, ami lehetővé teszi a kereskedelem és az infrastruktúra fejlődését. Jellemzői között említhetők a magas épületek sokasága, sokszínű szolgáltatási paletta valamint gazdag kulturális élet. A városok fontos gazdasági motorok, melyek munkahelyeket teremtenek, és a gazdasági fejlődés központjai. A vidéki települések inkább a természeti környezetre támaszkodnak, a természet közelsége meghatározó szerepet játszik az ottaniak életében. Az itt élők

gyakran mezőgazdasággal, erdőgazdálkodással vagy turizmussal foglalkoznak, ezen települések hozzájárulnak a természeti és agrár erőforrások kihasználásához, valamint az ökológiai sokféleség megőrzéséhez. A tengerparti és más vízparti üdülőhelyeken szállodák, üzletek és szórakozási lehetőségek sokasága található, amelyek kifejezetten a turisták igényeire és pihenésére épülnek.

Etnikai vagy kulturális háttérük alapján történő értékelés

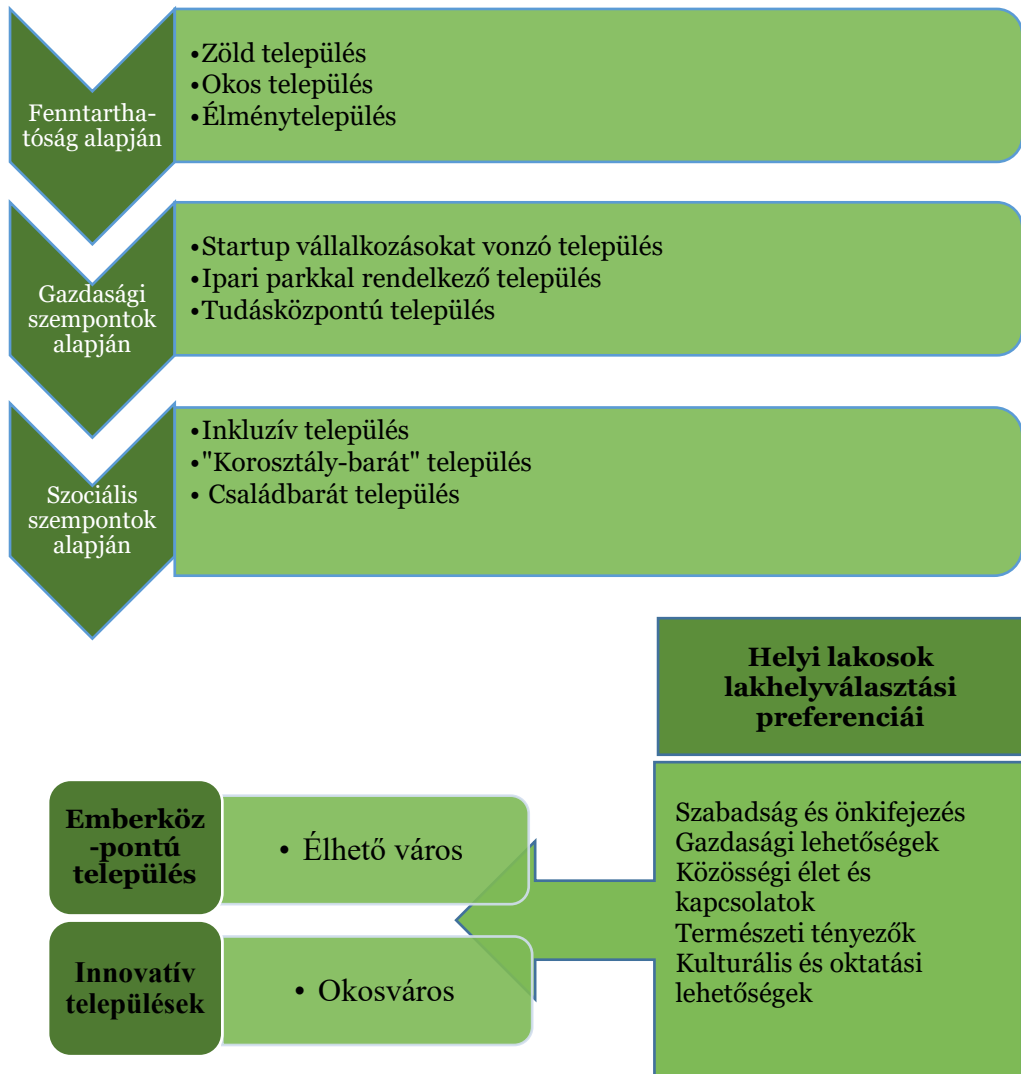
A kulturális sokféleség megőrzése, az identitás erősítése és az interkulturális párbeszéd előmozdítása szempontjából megvizsgálhatjuk a települések sokszínűségét és az ott élő emberek kulturális identitását. A nemzetiségi települések, amelyek az adott nemzetiséghez vagy etnikumhoz tartozó emberek otthonaiként szolgálnak, és olyan közösségek életteréül szolgálnak, amelyek megőrizték kulturális hagyományait, nyelvüket és identitásukat az idők során. Fontos szerepet játszanak a kulturális örökség megőrzésében és a kulturális sokféleség fenntartásában. Azon városok, amelyek a multikulturalizmus és a kulturális sokféleség központjaiként szolgálnak, többnyire nagyvárosok, ahol különböző etnikai vagy kulturális csoportok élnek egymás mellett. Városi környezet által adódik a kulturális csere, az interakció és az integráció lehetősége; a különböző kulturális közösségekhez tartozó éttermek, vallási helyek, közösségi központok és egyéb kulturális intézmények hozzájárulnak ennek segítéséhez.

Az új településcsoportosítások filozófiai vetületei

Az újkori értelemben rögzített településtípusok értékelésénél a modern társadalom, gazdaság és emberi élet általános filozófiai alapjaira is támaszkodunk. A modernkori társadalom és gazdaság összetettsége és változékonysága miatt a települések csoportosítása ebben a kontextusban új értelmezéseket és megközelítéseket kíván.

A fenntartható települések az ökológiai és társadalmi fenntarthatóságot helyezik előtérbe. Fontos alapelv, hogy a településeket olyan módon tervezzék és fejlesszék, hogy azok fenntartható módon működjenek, minimalizálják az ökológiai lábnyomot és biztosítsák az erőforrások hosszú távú megőrzését, így hangsúlyt kap a környezettudatosság, az energiatakarékosság, a megújuló energiaforrások felhasználása, valamint az egészséges és élhető közösségi infrastruktúra. A „zöld település” küldetése a fenntartható fejlődés, a környezetvédelem és a zöld életmód előmozdítása; míg az „okos település” működésénél az információs technológiák és az okos megoldások használatával javítják a lakosok életét és a település szolgáltatásait. Az „élménytelepülés” különleges, egyedi élményeket kínál a turistáknak és a lakosoknak egyaránt, például kulturális és sporteseményekkel, szórakozási lehetőségekkel és egyedi turisztikai attrakciókkal színesítik a palettát. Az inkluzív település minden lakos számára biztosítja az egyenlő esélyeket és az integrációt, függetlenül a kulturális, szociális és gazdasági háttérüktől. Az egyedi elnevezésű „korosztály-barát település” biztosítja azt a környezetet, ahol mind fiatalok mind idősek korosztálya könnyen megtalálja a számukra szükséges szolgáltatásokat és lehetőségeket; a „családbarát település”-eken elsődleges szempont, hogy a családok számára megfelelő oktatási, szabadidős és lakhatási lehetőségek állnak-e rendelkezésre. Az innovatív települések új technológiák és az innováció kiemelt szerepét hangsúlyozzák, a települések formálásánál, fejlesztésénél központi szerepet kapnak az információs technológia, a digitális fejlesztések és az „okos város”

megoldások, melyek funkciói a gazdasági fejlődés és a társadalmi előrehaladás elősegítése. Ezáltal az ottélőknek fontosak az infrastrukturális fejlesztések, a digitális hálózatok, az okos közlekedési és információs lehetőségek, szolgáltatások és az innovációra épülő gazdasági szektorok működtetése (5. ábra).

5. ábra: Települések értelmezésének kategóriái újszerű megközelítésben

Forrás: saját összeállítás

Az embert a középpontba helyező települések a lakosság jólétére és boldogságára fókuszálnak. Ezen különleges élmény, érzet kapcsán a településeknek olyan környezetet kell teremteniük, amelyben az emberek egészségesen és kiegyensúlyozottan élhetnek, élhető lakókörnyezetek, közösségi terek, az egészségügyi és oktatási infrastruktúra, valamint a szociális programok és az esélyegyenlőség

segítik a boldogságérzet megtartását és fokozását. Egy települést élhetővé kell tenni tehát a helyi lakosok számára olyan településkörnyezet kialakításával, amely támogatja az emberek boldogságát, fejlődését és teljes életét. Tiszteletben tartják az ottélók szabadságát és önálló döntéseiket, így a véleménynyilvánítás szabadságát és a kulturális sokféleség elfogadását, hogy beleszólhassanak a közügyekbe és részt vehessenek a döntéshozatalban. Lehetőség adódik ilyen környezeti adottságok között a helyi lakosok számára a megélhetés biztosítására valamint a szakmai fejlődés igényének teljesítésére. Ez például munkahelyek sokféleségét, gazdasági stabilitást, vállalkozói lehetőségeket és képzési programokat feltételez, ezáltal biztosítható az ottélók részére, hogy megfelelő munkahelyeket találjanak, hozzáférjenek a gazdasági lehetőségekhez és fejleszthessék képességeiket. Lakhelyválasztás preferenciái között hangsúlyos szempont az erős közösségi élet jelenléte, a pozitív emberi kapcsolatok kínálata adott területen, környezetben. Sok, az egyéni érdeklődési körnek megfelelő közösségi rendezvényeket, a kulturális eseményeket, a sportolási lehetőségeket jelenthet ez az igény, mely által az egyén élvezheti a közösségi élet előnyeit és kapcsolatokat építhet a településen élő emberekkel. Gazdasági szempontok szerinti értékelésnél startup vállalkozások széles körét vonzó vagy a fejlett ipari parkkal rendelkező települések és a releváns tudástranszfert biztosító városok jelentenek fontos területeket, amelyben kedvező a környezet a kezdő vállalkozások számára, a gazdasági fejlődés a gyártásra és a termelésre valamint az innovációra, a kutatásra és a tudományos fejlődésre épül.

Az újszerű értelmezésű településeknél a lényegi kínálati elemek a természeti tényezők, a középpontban az egészséges és fenntartható élet biztosítása jelenik meg. A természettel való kapcsolat és az egészséges életmód hangsúlyos fogalmi a zöld területek, a tiszta levegő, a tiszta víz és a fenntartható környezetvédelmi gyakorlatok. A gazdag kulturális és oktatási lehetőségeket hozzájárulnak az helyi lakosok szellemi fejlődéséhez és kulturális életéhez.

Települések működésének filozófiai kitekintései

Az a szempont, hogy az egyén lakhelyéül mit választ, szerves részét képezik az emberek identitásának és az azt meghatározó társadalmi csoportoknak valamint a hatalmi viszonyoknak. Ez azonban nem egy egyirányú folyamat, a helyi lakosság kötődése és a társadalmi struktúrák kölcsönhatásban vannak egymással. A települések működése és szerveződése nem csupán technikai vagy gazdasági kérdés, hanem számos filozófiai elv és értékrendszer alapján történik. A települések filozófiája a közösség, a helyi identitás, a környezeti fenntarthatóság és a politikai demokrácia szempontjait hangsúlyozza. Az ilyen filozófiai gondolatok segíthetnek a települések jobb megértésében, hozzájárulhatnak a helyi közösségek fejlődéséhez és az életminőség javításához. A települések, legyenek azok városok vagy falvak, emberi közösségek szerveződésai, a filozófiai megközelítés segíthet megérteni, hogy hogyan működnek, milyen értékek és elvek vezérlik őket. A település, mint a társadalmi szerveződés alapvető egysége, határozza meg és követi a közösségek alapvető normáit és értékeit, így kapcsolódó gondolatai a közösség és a szolidaritás fontosságára összpontosítanak. A helyi lakosok együttműködnek, támogatják egymást és építik a közösségi kötelekeket a közösségi élet és a közös javak működtetése útján, osztoznak az erőforrásokon, a köztereken és a közösségi létesítményeken, közös döntéseket hoznak.

A települések komplex szervezetek, amelyek különböző intézményekkel, szervezetekkel és szolgáltatásokkal rendelkeznek a helyi közösség szolgálatában, működésük fontos szerepet játszik a helyi lakosság életminőségének javításában, a közösség építésében és a fenntartható fejlődés előmozdításában. A települések szervezete és felépítése országonként eltér, konkrét feladatok és hatáskörök a helyi törvényektől és szabályozásoktól függenek. A településirányítás szereplői együttműködnek a település vezetésében és a helyi ügyek kezelésében. A polgármester a legfőbb vezető, aki irányítja a települést, míg a városi önkormányzat, a képviselők és a tisztségviselők vesznek részt a döntéshozatalban és a települési ügyek végrehajtásában. A feladataik között szerepel a helyi politikai képviselet, a település szolgáltatások biztosítása, a gazdasági fejlődés előmozdítása, a helyi rendeletek elfogadása és a lakossággal való kommunikáció. A minőségi közszolgáltatások és település infrastruktúrája segítik a működését, a lakosság mindennapi életét. A megfelelő vízellátás, közlekedési lehetőségek, hulladékkezelés, minőségi utak és zöldterületek hozzájárulnak a települések élhetőségéhez, a közösség egészségéhez és a fenntartható fejlődéshez. A vezetés és a helyi hatóságok, szervezetek felelősek ezeknek a szolgáltatásoknak az ellátásáért valamint az infrastruktúra fenntartásáért. A helyi közösségi szervezetek olyan központi szerepet töltenek be, amelyek segítenek a közösség összetartásában, a kapcsolatok építésében és a közös célok elérésében; támogatják a helyi kezdeményezéseket, képviselik a lakosok érdekeit és aktívan részt vesznek a helyi döntéshozatalban. A közösség erejét a helyi közösségi szervezetek működése és az önkéntesek elkötelezettsége jelenti. A helyi közösség erősítésében szerepet játszanak a különböző szervezetek létrehozása és működtetése, melyeket általában olyan aktív lakosok hoznak létre, akik az adott közösség problémáira keresnek választ. Ezek a szervezetek lehetnek formális (pl. nonprofit szervezetek, alapítványok) vagy informális csoportok (pl. szomszédok közössége), és feladatuk a közösség összefogása, a közös célok és érdekek képviselete. Ezen a közösségek kapcsolatépítése és a közösségi hálózatok erősítése okán szerveznek közösségi eseményeket, találkozókat és fórumokat, ahol a lakosok találkozhatnak, megismerhetik egymást és közösségük tagjaivá válhatnak, segítenek továbbá a helyi kezdeményezések támogatásában és a közösségi projektek megvalósításában. A helyi közösségi szervezetek képviselik a lakosok érdekeit és hangot adnak a közösség problémáinak és szükségleteinek, együttműködnek a helyi hatóságokkal és a település vezetésével, hogy érvényesítsék a közösség érdekeit és befolyásolják a döntéshozatali folyamatokat. A helyi lakosok edukációja nyomán segítik a képzési lehetőségek széles körben történő biztosítását, oktatási programokat és workshopokat szerveznek, műhelymunkát támogatnak, – ahol a közösség tagjai új készségeket sajátíthatnak, el valamint megoszthatják a tudásukat egymással.

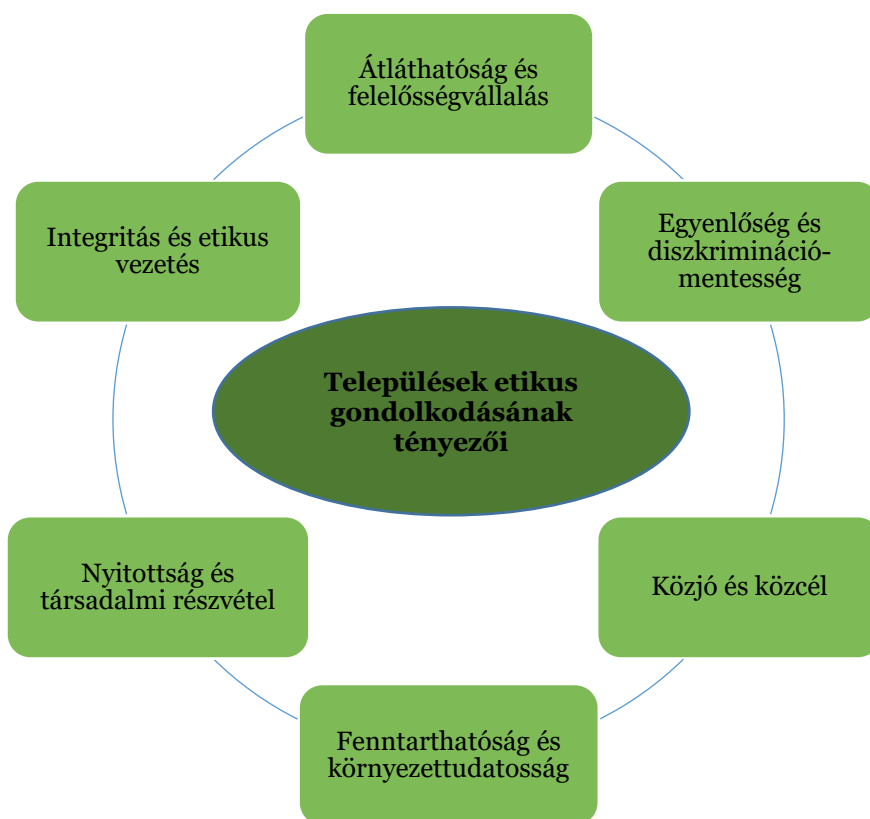
A helyi közösségek és az ottélők szerepet vállalnak a településük alakításában és fejlesztésében, melyek sok esetben alulról jövő kezdeményezések és gyakran olyan problémákra reagálnak, amelyeket a hagyományos intézmények és folyamatok nem képesek hatékonyan kezelni. Például ilyen ötletek, javaslatok lehetnek: környezetvédelmi kezdeményezések, közösségi kertek, helyi piacok vagy szociális programok.

A gazdasági fejlődés támogatása érdekében számos eszköz áll rendelkezésre a települések számára. Ezek közé tartozik a helyi vállalkozások támogatása, az üzleti infrastruktúra fejlesztése, a vállalkozásbarát környezet elősegítése, a képzési programok és mentorálások biztosítása, valamint a befektetők vonzása a településre.

A helyi gazdaság diverzifikálása és fenntarthatósága érdekében fontos, hogy a település vezetése és a gazdasági szereplők együttműködjenek és stratégiákat alakítsanak ki a gazdasági fejlődés előmozdítására. A helyi gazdasági feltételek, erőforrások és igények alapján különböző stratégiák és programok alkalmazhatók. A sikeres gazdasági fejlődés érdekében a helyi közösség, a vállalkozások, a helyi hatóságok és a civil szervezetek együttműködése és partnersége elengedhetetlen.

Települések szervezetének, felépítésének, működésének etikai gondolatai

Az etikai gondolatok és értékek befolyásolják a települések szervezetének, felépítésének és működésének minőségét és integritását. Az etikus településvezetés és döntéshozatal hozzájárul a közösség hitelességéhez, bizalmához és fejlődéséhez. A településen működő szervezeteknek kötelezettséget kell vállalniuk az etikus működés és az értékorientált döntések mellett annak érdekében, hogy a település minden lakosa számára jobb és fenntarthatóbb jövőt teremtsenek.

6. ábra: Településen működő szervezetek etikai tényezői

Forrás: saját összeállítás

Elsődleges cél a közjó és a közérdek szolgálata, döntéshozóknak és a szolgáltatóknak etikus elvek mentén kell működniük, figyelembe véve a település közösségének szélesebb érdekeit és jólétét. Az átláthatóság és a felelősségvállalás jegyében a

szervezeteknek nyíltan és tisztességesen kell működniük, és elszámoltathatóknak kell lenniük a döntéseikért és tevékenységükért (6. ábra).

Az egyenlőség elvének biztosítása mentén el kell ítélni a diszkriminációt, egyenlően és egyenrangúan kell biztosítaniuk mindenki számára a hozzáférést szolgáltatásokhoz és lehetőségekhez anélkül, hogy különbséget tennének nemzetiség, vallás, nem, szexuális orientáció vagy más személyes jellemzők alapján. A fenntartható fejlődés és a környezettudatosság előmozdítása okán gondoskodnak a természeti erőforrások megfelelő kezeléséről, a környezeti károk minimalizálásáról és az ökológiai lábnyom csökkentéséről a jövő generációk érdekében. Az etikus gondolat jegyében a szervezetek a nyitottságot és a társadalmi részvételt támogatják. A vezetőknek példát kell mutatniuk az integritás és az etikus viselkedés terén, az erre irányuló törekvés illetve az etikai értékek megerősítése a település közösségében pozitív irányú változásokat hozhat.

Konklúzió

A települések komplex rendszerek, amelyek sokféle dimenzió és szempont alapján működnek, a helyi közösségek, a településvezetők és a lakosok aktív részvétele elengedhetetlen a települések sikeres fejlődéséhez és a fenntartható jövő biztosításához. A hagyományos értelmezésben a települések a lakosság otthonai, ahol közösségek alakulnak ki és a mindennapi élet szinterei. Az újszerű értelmezésben már sokkal összetettebb rendszerekként értelmezhetők, amelyek nem csak a lakóhelyeket foglalják magukban, hanem a gazdasági, kulturális, társadalmi és környezeti dimenziókat is. A települések befolyásolják az ott élő emberek identitását, hatalmi viszonyokat és közösségi kapcsolataikat. A helyi szervezetek feladata a segítségnyújtás a közösség építésében és a helyi kezdeményezések támogatásában. A közszolgáltatások és a település infrastruktúrája a települések működését és a lakosság életminőségét segítik, míg a gazdasági szegmensek, mint a kiskereskedelem, ipar és turizmus a gazdasági fejlődés szempontjából bírnak kiemelt jelentőséggel. A települések sokrétű entitások, amelyeket nemcsak a lakóhelyek, hanem a közösségi élet, a gazdaság, a környezet és a helyi intézmények is meghatároznak. A városok a gazdasági tevékenységek központjai, ahol munkahelyek jönnek létre, vállalkozások működnek és fejlődnek. A településfilozófia segíthet abban, hogy olyan gazdasági struktúrákat alakítsunk ki, amelyek diverzifikáltak, ellenállóak a válságokkal szemben, és támogatják a helyi gazdasági növekedést. A településfilozófia gondolatának fontossága és vizsgálatának szükségessége tehát összefügg azzal, hogy a települések az emberi élet szinterei, olyan területek, amelyek környezetileg fenntarthatók, társadalmilag igazságosak és gazdaságilag prosperálóak.

A településvezetőknek, a lakosoknak és a helyi szervezeteknek nyitott párbeszédet kell folytatniuk és együttműködésre kell törekedniük a települést érintő ügyekben, ezáltal biztosítható a fenntartható gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődésre való törekvés. Az átláthatóság, a felelősség, az egyenlőség és az integritás alapelveit be kell tartani az összes érintett szereplőnek, de az etikai gondolkodás és az értékorientált döntések segíthetnek a települések fejlődésében és a közösség jólétének előmozdításában.

A hagyományos értelmezések mentén bemutatott településcsoportosítások a települések fizikai és funkcionális jellemzőire fókuszálnak, míg az új

településcsoportosítások szélesebb és összetettebb perspektívát kínálnak. Mindkét megközelítés értékes információkat nyújt a településekkel kapcsolatban, eredeti meghatározásban segít azonosítani a különböző típusait és jellemzőit, míg a modern értelmezésben szélesebb horizonton vizsgálódhatunk az elemzésekben. Az új megközelítés figyelembe veszi a társadalmi és gazdasági tényezőket, mint például a lakosság összetételét, gazdasági szerkezetét és a helyi közösségek jellegét, továbbá a környezeti és fenntarthatósági kérdéseket, valamint a kulturális és identitással kapcsolatos tényezőket. Alapvetően a hagyományos és új településcsoportosítások kiegészítik egymást, és együttesen gazdagabb képet adnak a települések természetéről, jobban érthetjük a települések működését, a társadalmi-gazdasági folyamatokat és a kulturális-környezeti kontextust. Helyi kontextusban egyedileg értékeljük a kulturális és történelmi örökséget, valamint a lakosság igényeit és értékeit, – a tervezésnek, stratégiának és fejlesztésnek középpontjában a fenntartható és emberközpontú városok és települések létrehozása, működtetése áll. A helyi lakosokat be kell vonni a döntéshozatali folyamatokba, hogy a települések valóban a közösség igényeit és érdekeit szolgálják. A települések sokszínűsége és komplexitása szem előtt tartása fontos az életminőség javítása, a közösség építése és a fenntartható jövő megteremtése érdekében.

Irodalom

- Berényi, I. (2003). A funkcionális tér szociálgeográfiai elemzése. *Földrajzi tanulmányok*. A Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Calvino, I. (2012). *Láthatatlan városok*. Európa Könyvkiadó, Budapest.
- Csefkó, F. (2008). A város(közösségi) önkormányzás kialakításnak elvi alapjai. *Tér és Társadalom*, 22(1), 109-123.
- Dávid, L., Jancsik, A., & Rátz, T. (2007). Turisztikai erőforrások. A természeti és kulturális erőforrások turisztikai hasznosítása. In D. L. (Eds.), *Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Zrt*, Budapest.
- Demeter, M. A. (2017). A politikai filozófia és a "kiterjesztett gondolkodásmód" módszertani követelménye. *Kellék*, 57.
- Dobos, J. (2002). A városodásról és a városiasodásról. *Jogelméleti Szemle*, 2002(4).
- Gonda, T. (2016). A turisztikai termékfejlesztés elméleti alapjai. *PTE KPVK, Szekszárd*.
- Goodwin, H. (2007). Advances in Responsible Tourism. Retrieved from http://www.academia.edu/2985953/Advances_in_Responsible_Tourism_Harold_Goodwin <http://haroldgoodwin.info/blog/>
- Kara, P. (1996). A város és vonzáskörzetének szervezeti, strukturális lehetőségei. In: *Város és vonzáskörzete. Ön-Kor-Kép*, Budapest.
- Karsai, G. (2003). Filozófia és ökológia. *Ökotáj*, 31–32, 71–75.
- Sós, P. J., & Szécsi, G. (2016) (Eds.). *Etika a PR-ban, PR a városban: A Public Relations elmélete és gyakorlata*. B. SWAN Partners Kft. Budapest.
- Szécsi, G. (2014). Mediatizált közösségek az információ korában. *Tudásmenedzsment*, 15(1), PTE FEEK Pécs.
- Raffay, Z. (2019). A magyar lakosság ökotudatossága: szavak vagy valóság? In: Csapó, J., Gonda, T., Raffay, Z. (Eds.) *Turizmus, fogyasztás, generációk*, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, 355-368.
- Ropolyi, L. (2000). A tudomány a „szociális-élet-világban”. *Replika*, 41–42, 125–138.

- Strauss, L. (1959). What is Political Philosophy? In: *What is Political Philosophy and Other Studies*. The University of Chicago Press, Chicago and London, 9–55.
- Tóth, G. (2018). A nagyvárosi lét filozófiai és irodalmi jelentésrétegei. *Valóság*, 61(3).
- Wiener, G. (1982). A városi közigazgatás, a város szerepe a középszintű közigazgatásban. In *A helyi-területi közigazgatás*. Ed.: Raft Miklós. KJK. Budapest, 68-72.
1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99000065>.TV Letöltés dátuma: 2023.06.20.